

УДК 338.14:[316: 468]

ЛІХОНОСОВА Г. С.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЕГОЇЗМ: ФАКТИ ТА УПЕРЕДЖЕННЯ

В статті досліджено основні прояви національного економічного егоїзму. Наведено фактичні дані, що є результатом егоїстичного прояву національних інтересів та упереджень, які виникають при згадуванні егоїстичних принципів керівництва та сприйняття довколишнього світу. Проаналізовано поведінку сучасного уряду України, спрямованої на впровадження «політики національного егоїзму». В дослідженні запропоновано категорію «національний егоїзм» сприймати як фактор, що стимулює національну свідомість та, відповідно, розвиток патріотичного відношення до проблем та пріоритетів нації.

Ключові слова: егоїзм, національний інтерес, відповідність, факт, досвід, державна політика, особистість, чуйність, економічні наслідки.

Постановка проблеми. «Егоїзм – явище колосальне, воно підноситься над світом» зазначає Артур Шопенгауер [1, с. 12]. Не важко помітити що, егоїзм зростає саме в періоди соціальних катаклізмів, економічних криз, воєн, коли все гостріше і триваліше накопичується в суспільстві убогість ресурсів виживання, коли ослаблена система контролю та розширено межі дозволеного.

Вираз «національний егоїзм» належить німецькому публіцисту і критику Карлу Людвігу Берні, який вжив його вперше в 1845 р. Сучасний словник соціолінгвістичних термінів трактує національний егоїзм як виправдання пріоритетного задоволення інтересів своєї нації при ігноруванні інтересів інших націй (народів) [2, с. 148]. Чим же небезпечний такий різновид патріотизму і чи не несе в собі це прихований негативний бік націоналізму?

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження, що вийшло на сторінках Proceedings of the National Academy of Sciences [3], припускає, що егоїзм, як структура особистості, не є ані гарною, ані поганою. Це фактична метаморфоза особистості під впливом розчарувань в оточуючому суспільстві. Омар Тонс Ельдакар і Девід Слоан Вілсон [4] запропонували подивитися на проблему з іншого ракурсу. Їхня робота також була випущена інтернет-виданням Proceed-

ings of the National Academy of Sciences [3]. Головна теза даного дослідження полягає у тому, що егоїстичні люди часто знаходять власні причини, щоб позбавлятися від інших егоїстів в соціумі.

Існує теоретична і комп'ютерна модель співіснування егоїстів і альтруїстів, опублікована в Journal of Theoretical Biology [5]. Основна ідея моделі в тому, що власна жадібність егоїстів не дозволяє їм витіснити повністю альтруїзм як вид, тому і відбувається постійне їхнє балансування.

Ельдакар і Вілсон [6] проводять дослідження щодо можливості покарання егоїстичної поведінки. Проведений ними експеримент довів, що люди, схильні до обману, частіше за інших є мішенями для інших ошуканців або ж самі вершили суд над «собі подібними».

Виходячи з цього, метою статті є з'ясування діалектики категорії «національний економічний егоїзм», визначення основних фактів та упереджень, що пов'язані з політикою егоїстичної поведінки держави відносно інших держав та народів, а також стосовно власного народу та його суспільних цінностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічна криза, що триває в світі, вимагає від керівництва країни рішучих дій. Необхідно відмовитися від реагування виключно на проявлені виклики, а грати на випередження, щоб скоротити

кількість загроз суверенітету і національної безпеки країни.

Президент України багаторазово підкреслював публічно [7], що Україна повинна, перш за все, захищати власні економічні інтереси, тому буде враховувати європейські стандарти, однак при цьому й підлаштовувати існуючі нормативи під вимоги Митного союзу [7]. На думку Глави держави, треба ефективно і якісно захищати національні інтереси, діючи на випередження і не дозволяючи перетворити Україну на об'єкт маніпуляцій [7]. Від того, наскільки держава якісно впорається з цим завданням, залежить і його майбутнє, і авторитет в навколишньому світі.

Для України постійне балансування є найбільш прийнятним варіантом, адже багато років країна відіграло роль сировинного придатка для зацікавлених сторін. Навіть після здобуття незалежності уряд спрямовувати зусилля на створення залежної від імпорту економіки, відкриваючи шлях на внутрішній ринок для товарів зарубіжного походження. Тому мільйони наших співгромадян були змушені шукати роботу за кордоном, а власне українське виробництво поступово занепадало, переживаючи кризу попиту. Настав час повністю змінити ситуацію, використавши досвід інших держав, які перебували в подібному стані.

Перелік дій, які Президент разом з Кабінетом Міністрів запропонував як шляхи відстоювання національних інтересів становить [7]: скорочення залежності від імпортих товарів (один з найдорожчих – російський газ), здійснення політики імпортозаміщення, підтримка національного виробника. Значні фінансові ресурси уряд має намір спрямувати на розвиток інфраструктури і будівництво доступного житла, які цілком можуть стати локомотивами розвитку економіки. До того ж Україна має достатній рівень кваліфікації робочої сили і промисловий потенціал, щоб не виступати виключно в якості постачальника працівників для економік інших держав.

Нагадаємо, що Україна володіє рядом очевидних переваг на світовому ринку, будучи важливим членом світової системи господарювання. Серед них - розвинені

літако- і суднобудування, виробництво та сервісне обслуговування військової техніки. Предметом гордості може бути той факт, що Україна є одним з небагатьох космічних держав у сучасному світі, а виробни «Південмашу» зараз є одними з найбільш ефективних ракет-носіїв. В останні роки Україна послідовно нарощує присутність на світових ринках продовольства.

Експерти відзначають [8, с. 5], що сучасні реалії самі вказують на те, що без співпраці і зі Сходом, і з Заходом Україна просто не виживе. Таким чином, на думку фахівців, політика Президента України не позбавлена здорового глузду та економічного прагматизму. І дійсно, було б помилково відмовлятися від співпраці з країнами Митного союзу, адже тільки один товарообіг нашої держави з країнами-членами даного утворення за останній рік перевищує 60 млрд. доларів США. У свою чергу, товарообіг з країнами ЄС за 2012 рік наблизився до цифри 30 млрд. доларів [8, с. 6]. Тому не варто різко рвати всі кінці ні в східному, ні в західному напрямку. Керівництву держави наразі досить складно балансувати між двома потужними світовими гравцями, саме у цей час варто керуватися політикою національного егоїзму щодо пильнування інтересів країни, тим самим роблячи вірний вибір.

Сучасна епоха увібрала і сконцентрувала в собі всі пороки буття людей, придбані ними за інтервентського управління ззовні, оскільки вони були витребувані тільки для виконання людьми їхніх програмних функцій під управлінням жорсткої владної системи. Тому, наразі їй властиві найглибші потрясіння і тяжкі втрати, які можуть бути з людьми і суспільством взагалі через ліквідацію управління в рамках старих програмних установок.

Сьогоднішнє людство втратило раніше придбані вищі цінності, - взаємна повага і довіра між людьми; авторитет сім'ї та батьків; збереження і дотримання соціальних цінностей, як правової основи суспільства; неухильне відстоювання особистісних цінностей, включаючи гідність людини; збереження культурологічних та

етнічних цінностей тощо. Втрачається інтерес і повага до життя взагалі, активізується прояв тероризму, проявляються вогнищеві військові конфлікти, активізуються умови і безумовні причинні фактори в розв'язуванні воєн. Ця ціннісна катастрофа відбувається повсюдно. Всі країни відрізняються один від одного лише тільки темпами обвалення істинних цінностей, рівнем приховування цього факту, хибним державним ціннісним їх декларуванням. Це незрівнянно важливіше, ніж якісь економічні чи фінансові кризи. У цій сфері успішних країн більш не існує!

Днями було оголошено про закінчення розробки Національного плану дій України на 2014 рік [9]. Він повністю базується на вищезгаданому принципі «національного егоїзму». Означає це, що допоки наші партнери не зрозуміють, що їм доведеться рахуватися з інтересами України і поважати їх, до тих пір не буде ніяких поступок з боку України.

Таку позицію Президента України можна назвати реальним кроком щодо зміцнення не тільки міжнародного іміджу нашої держави, а й нарощування її власних економічних потужностей. Цілком імовірно, що право на існування «українського національного егоїзму» вже незабаром визнають і Європа, і Росія, Казахстан та інші держави. Деякі з наших іноземних партнерів це вже зробили - і у виграві залишаються як вони, так і Україна.

Позиціонування держави в певній мірі залежить від суспільного сприйняття ролі державного лідера, як усередині даної країни, так і на світовій арені. Тому більш детально варто зупинитися на категоризації державного лідера і його соціальної самоактуалізації, а також тактиках впливу на навколишній соціум. Одним з центральних аспектів відносин будь-якої людини, в тому числі і державного лідера, з іншими людьми - це самовизначення людини у проведених їм взаєминах. Людина може сприймати власне «Я» у своїх особистих термінах, незалежно від іншого учасника відносин, або ж він може інтерпретувати своє «Я», більшою мірою беручи до уваги чинники взаємин і взаємозалежностей, в деякому сенсі «включаючи»

іншого учасника в своє «Я». Такі самоінтерпретації – самоідентичності і саморепрезентативності існують як шаблони для розвитку когнітивних, афективних і поведінкових реакцій [10, с. 220].

Постфактум проявлений, а наразі загальноцивілізаційний тупиковий ціннісний стан, як конфлікт колишньої базисної основи цінностей і перехід на нову методологію сприйняття життя відбувся, і сьогодні вже виступає як фактор безумовних і невідворотних змін.

Цілком природно стурбованості з цього питання багатьох вчених більшості країн світу в пошуку відповіді на питання - в чому ж причина цих потрясінь і втрат, чим же викликано руйнування традиційних уявлень про цінності? Потрібні нові наукові та практичні методологічні основи, що гармоніюють з іншими програмними установками та іншими, більш високого рівня, пізнаннями оточуючого нас світу і зміненої сфери проживання людини в рамках сучасних умов.

Досвід реформ в Україні в минулому і сьогодні свідчить про те, що для успішного їхнього проведення завжди потрібне дотримання обов'язкових двох умов. По-перше, реформи повинні відповідати соціокультурному простору, в якому вони здійснюються, тобто бути санкціоновані культурою: ментальністю різних соціальних груп і культурними сподіваннями індивідів. Якщо інновації не сприймаються як необхідні і конструктивні, не викликають позитивних емоцій, а навпаки, провокують масовий дискомфортний стан і супроводжуються соціальною ентропією, то це може викликати сплеск соціальної агресивності у певної частини населення і прагнення повернутися до звичного порядку речей. Якщо конфліктність між старою і новою базисною основою при зміні соціальних цінностей не досягла рівня необхідності заміни, то старий стан буде звернено назад, а сплеск соціальної агресії буде концентрований джерело, що це ініціювало.

Будь-які реформи – це декларативні соціально-економічні цінності, які зобов'язані в майбутньому дати позитивний ефект. Якщо гарантії такого переходу відсутні

або сумнівні, то такі реформи для майбутніх виконавських процесів в Україні не тільки ні прийнятні, але й небезпечні..

Ці умови проведення реформ тісно пов'язані між собою, оскільки мова йде, насамперед, про ціннісне обґрунтуванні соціальних інновацій, реформаторської діяльності державної влади в сучасній Україні. Реформаторська діяльність тільки активізує і скорочує терміни дозрівання конфлікту між колишньою і новою базисної основами цінностей. Перехід на нову основу цінностей можливий і ефективний тільки при зміні всієї конструкції державності і приведення її у стан, що повністю відповідатиме вимогам та умовам нових програмних установок. Це безумовний шлях виходу зі сформованого тупикового стану нехтування істинних цінностей.

Світове господарство, як і вся цивілізація в цілому, шукають вихід з глухого кута, опинившись ув'язненими в системі абсолютної взаємозалежності. Але поки людство не знайшло способу розв'язати проблему раціонального егоїзму та доцільності її використання в державних інтересах. А катаклізми, що виникають в одній з частин, неминуче відгукуються у всіх куточках планети. Світ під впливом глобалізації став більш вразливим і непередбачуваним. Існуюча система нашого взаємозв'язку не відповідає принципам функціонування природних систем.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З вищенаведеного можна з впевненістю підсумувати, що в глобальний світ диктує всім державам свої жорстокі умови. На світову арену виходить взаєморозуміння, довіра і конструктивна співпраця. Наразі Україна готова до такої політики. А час покаже, чи готові до неї її сусіди за спільним європейським домом, що не закінчується на кордонах Польщі, а йде далі на захід та схід.

Література

1. Шопенгауер А. О ничтожестве и горестях жизни / А. Шопенгауер. – М. «Просвещение», 1992. – 421 с.
2. Словарь социолнгвистических терминов / Отв. ред. докт. филол. наук В.Ю.

Михальченко. – М.: РАН, Институт языкознания, 2006. – 312 с.

3. Incentivizing positive behaviors // Proceedings of the National Academy of Sciences - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pnas.org/>

4. Шкруднев Ф. Д. Основы формирования человечества: основы взаимодействия структурной и беструктурной власти. - Ч 2. / Ф. Д. Шкруднев. – М.: «Центр упрещающих стратегий», 2010. – 180 с.

5. Humanity is under the gun // Journal of Theoretical Biology - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sciencedirect.com/science/journal/00225193/>

6. Ельдакар Р., Вілсон К. Эгоизм – союзник альтруизма // Психологическая помощь - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.psycholok.ru/psyforum/index.php?showtopic=32>

7. Государственный визит Президента Украины Виктора Януковича в Туркменистан, февраль 2013 года - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://lb.ua/news/2013/02/14/189284_yanukovich_turkmenistane.html

8. Орел А. Украина между Западом и Востоком: начало пути // Зеркало недели. – 2011. – С. 5 – 6.

9. Национальный план действий по внедрению Программы экономических реформ на 2010 — 2014 годы «Зажиточное общество, конкурентоспособная экономика, эффективное государство». - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rga-kr.gov.ua/index.php/novosti/sudarstvo>

10. Книппенберг Д. А., Хогг М. А. Лидерство и власть. Процессы идентичности в группах и организациях / Пер. с англ. – Х. : Изд-во «Гуманитарный центр», 2012. – 408 с.

References

1. Shopengauyer A. O nichtozhestve i gorestyakh zhizni / A. Shopengauyer. – М. «Prosveshcheniye», 1992. – 421 s.
2. Slovar' sotsiolingvisticheskikh terminov / Otv. red. dokt. filol. nauk V.YU. Mikhail'chenko. – М.: РАН, Institut yazykoznaniiya, 2006. – 312 s.

3. Incentivizing positive behaviors // Proceedings of the National Academy of Sciences - [Yelettronniy resurs]. – Rezhim do-stupu : <http://www.pnas.org/>

4. Shkrudnev F. D. Osnovy formirovaniya chelovechestva: osnovy vzaimodeystviya strukturnoy i bestrukturnoy vlasti. - CH 2. / F. D. Shkrudnev. – M.: «Tsentr uprezhdayushchikh strategiy», 2010. – 180 s.

5. Humanity is under the gun // Journal of Theoretical Biology - [Yelettronniy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://www.sciencedirect.com/science/journal/00225193/>

6. Yel'dakar R., Vilson K. Egoizm – soyuznik al'truizma // Psikhologicheskaya pomoshch' - [Yelettronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.psycholok.ru/psyforum/index.php?showtopic=32>

7. Gosudarstvennyy vizit Prezidenta Ukrainy Viktora Yanukovicha v Turkmenistan, fevral' 2013 goda - [Yelettronniy resurs]. – Rezhim dostupa: http://lb.ua/news/2013/02/14/189284_yanukovich_turkmenistane.html

8. Orel A. Ukraina mezhdru Zapadom i Vostokom: nachalo puti // Zerkalo nedeli. – 2011. – S. 5 – 6.

9. Natsional'nyy plan deystviy po vnedreniyu Programmy ekonomicheskikh reform na 2010 — 2014 gody «Zazhitochnoye obshchestvo, konkurentosposobnaya ekonomika, effektivnoye gosudarstvo». - [Yelettronniy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://rga-kr.gov.ua/index.php/novosti/sudarstvo>

10. Knippenberg D. A., Khogg M. A. Liderstvo i vlast'. Protsessy identichnosti v gruppakh i organizatsiyakh / Per. s angl. – KH. : Izd-vo «Gumanitarnyy tsentr», 2012. – 408 s.

Лихоносова А. С.

Национальный экономический эгоизм : факты и предубеждения

В статье исследованы основные проявления национального экономического эгоизма. Приведены фактические данные, являющиеся результатом эгоистического проявления национальных предубеждений, которые возникают при упоминании эгоистических принципов руководства и восприятие окружающего мира. Проанализированы поведение современного правительства Украины, направленной на внедрение «политики национального эгоизма». В исследовании предложено категорию «национальный эгоизм» воспринимать как фактор, стимулирующий национальное сознание и, соответственно, развитие патриотического отношения к проблемам и приоритетам нации.

Ключевые слова: эгоизм, национальный интерес, соответствие, факт, опыт, государственная политика, личность, отзывчивость, экономические последствия.

Likhonosova G.

National economic selfishness: facts and prejudice

In this paper the main manifestations of national economic self-interest. Given the evidence resulting from the selfish manifestations of national prejudices that arise at the mention of selfish leadership principles and perception of the world. Analyzed the behavior of the modern Ukrainian government aimed at implementing "a policy of national self-interest." The study suggested the category of "national egoism" taken as a factor promoting the national consciousness and, therefore, the development of patriotic attitude to the problems and priorities of the nation.

Keywords: selfishness, the national interest, compliance, a fact of experience, public policy, personality, compassion and economic consequences..

Рецензент: Ходаківський Є. І. – доктор економічних наук, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри «Економічна теорія» Житомирського національного агроекологічного університету, м. Житомир, Україна.

Reviewer: Khodakivskiy E. – Professor, Ph.D. of Economic, Honored Scientist of Ukraine, professor of Economic theory Department Zhytomyr national agroecological university, Zhytomyr, Ukraine.

e-mail: ecos@znau.edu.ua

*Стаття подана
07.08.2013 р.*